

Сучасна сім'я в епоху «нового відчуження»

Юлій Швець

«Це дитя» за драмою Жоеля Помра

Режисер Олег Мельничук

Сценографія Іболя Ороса

В ролях: Мелінда Орос, Іболя Орос, Атила Ференці, Швтер

Іштван, Магдалина Ваш, Юлія Форноші, Андраш Качур, Наталія

Гал, Андрея Качур, Імре Сабо, Дора Мовнуш, Сілард Сілваші

Закарпатський обласний угорський драматичний театр

Прем'єра: листопад, 2020

Географічні координати Угорського театру в Береговому (8 км до державного кордону з Угорщиною) дзеркально відтворюються у його репертуарній афіші, насиченій маловідомими широкому загалу авторами і назвами. Водночас цю ексклюзивну афішу, як і значну кількість вистав театру, який більшу частину часу подорожує за межами країни, можна назвати «форпостом європеїзації» українського театру. Цикл історій (п'єса складається з десяти новел) починається з появи вагітної жінки й закінчується народженням дитини у фіналі. Коріння ж «сюжету» – в європейській цивілізації епохи «нового відчуження» з її культом байдужості, у тому числі між батьками та дітьми. Останніх певний час виховують в силу реалізації закладених природою інстинктів, а потім залишають, пропонуючи «самовиховання». Діти дорослішають, народжують своїх дітей, і знову повторюють деструктивну модель поведінки своїх батьків.

А й справді, звідки сьогоднішнім батькам-дітям, замість всюдисущого розчарування й ненависті, взяти «любові» й «розуміння», якими обидві сторони могли би щасливо обмінюватись, якщо енергія у світі швидко вичерпується. Можливо – через міради марнославних «проектів», в яких розпоршується і батьківська, і дитяча любов? Вистава акцентує холодну ілюзорність усіх «несімейних проектів», загальну нещасливість від їх реалізації, а також виразну можливість обміняти їх на справжнє родинне тепло – можливість, яка залишається у людей завжди. «Дитя боїться народжуватись? Зробіть так, аби не боялося!»

Жанр вистави театр формулює як «вівісекція на одну дію», хоча його простіше було б визначити як драму-комедію. Так воно, звичайно, й є, але тільки частково. Незважаючи на чимало майже водевільних епізодів, інтонація вистави швидше меланхолійна, інколи навіть мізантропічна. Хоча режисер уміло жонглює метафорами на кшталт «батьки-діти» як «дві рейки однієї колії» (дія проходить на залізничній платформі), але, попри безліч можливостей і тонких нюансів, бодай найменшого єднання

Сцени з вистави «Це дитя» за драмою Жоеля Помра.
Режисер Олег Мельничук. Закарпатський угорський театр.

індивідів у виставі принципово не відбувається (так само в евклідовій геометрії паралельні не перетинаються). Діти переймають лише спадкові рефлексії складової життя батьків і причину їх психотравм слід шукати в ранньому дитинстві. (Фрейд, якого драматург і театр мимовільно цитують, сильно б це похвалив.) У кульмінаційній новелі, вирішуючи «чий?», «воюють» за загиблого сина дві повії. Син чи чоловік стоїть за їх схибленою уявою? Чи є якийсь сенс у народженні дітей, окрім сексуального? Чи взагалі можливо врятуватися від хандри, дитячого егоїзму, дорослих комплексів у вакханалії самотності? Втім, «іскру надії» режисер таки пропонує: народження дитини традиційно мало б супроводжуватись плачем, але в фінальному крику-ві немовляти чітко вгадується сміх, у якому відчутна іронія над «суєтністю» дорослих. «Все найкраще – дітям!», – цей слоган напрочуд милий, однак, задля об'єктивності не забути б дорогу в зворотному напрямку, інакше цінності, які батько, посипаючи голову попелом, передає в спадок синові, можуть виявитись останніми.

Глобальні виклики, які чітко артикулює один із найцікавіших драматургів сучасності француз Жоель Помра, помножені на оригінальність режисерського задуму та його сценічного вирішення (відтворені в формальних прийомах, символічно-функціональній сценографії, виразному музичному супроводі, прекрасній акторській пластиці та голосових модуляціях, які хочеться назвати «цілком європейськими»), створюють цілісний художній образ, в якому «сімейний акцент» не заглушає всі інші й наводить на численні суперечливі роздуми в широкому морально-етичному й культурному аспекті.